

REVISTA ECONOMICĂ.

Organ financiar-economic.

Organul oficial al „Solidarității”, asociațiune de institute financiare ca însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „Solidaritatea” sunt:

„Agricola”, (Ecica), „Agricola”, (Hunedoara), „Agricola”, (Lugoj), „Albina”, „Ardeleana”, „Arieșana”, „Arina”, „Auraria”, „Aurora”, (Baia-mare), „Avrigeana”, „Băndăna”, „Banca Poporală” (Caransebeș), „Banca Poporală” (Dej), „Banca Poporală” (Arpașul-inferior), „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Boșana”, „Brădetul”, „Cassa de împrumut ca însoțire”, (Bicaz), „Cassa de păstrare”, (Mercuria), „Cassa de păstrare” (reuniune), (Săliște), „Câmpiana”, „Ciarovana”, „Chiorana”, „Codreana”, „Comuna”, „Cordiana”, „Coroana”, (Bistrița), „Corvineana”, „Creditul”, „Crișana”, „Cugiereana”, „Doina”, „Drăganul”, „Dundreana”, „Economia”, (Cohalm), „Economul”, „Făgețana”, „Frățietatea”, „Furnica”, „Geogeană”, „Grănișorul”, „Hațegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Isvorul”, (Sângeorgiu), „Iulia”, „Jiana”, „Lăpușana”, „Lăpovana”, „Luceafărul”, „Lugoșana”, „Mărgineana”, „Mercur”, „Mielul”, „Minerva”, „Murășiana”, „Murășianul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Orientul”, „Piatra”, „Plugarul”, (Cacova), „Poporul”, „Porumbăceana”, „Progresul”, „Racoșana”, „Reuniunea de împrumut și păstrare”, (Iva-mare), „Rtoreana”, „Săcana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, (Caransebeș), „Sebeșana”, (Sebeșul-săsesc), „Selăgeana”, „Sentinela”, „Șercățiana”, „Silvania”, „Someșana”, „Speranța”, (Hosman), „Steaua”, „Târnăveana”, „Tibleşana”, „Timișana”, „Tovărășia agricolă”, (Sebeșul-săsesc), „Ulpiana”, „Vatra”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Vulturul”, (Tășnad), „Zărăndeana”, „Zlăgnea”.

Prețul de prenumărare:

pe 1 an K 12—, pe 1/2 an K 6—.

Redactor responsabil:

CONSTANTIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:

de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Din trecutul tovărășilor economice ale Ungariei.

Primul numărului trecut al „Rev. Econ.” se încheie cu cuvintele: „...punem cu plăcere coloanele revistei noastre la dispoziția celor chemați să arunce lumină asupra înjghebării tovărășilor la noi și să grăbească rezolvirea problemei ce trebuie să nu o mai scăpăm nici pe o clipă din vedere”.

Problema tovărășilor economice fiind una dintre problemele cele mai actuale în toate statele civilizate sau măcar pornite spre civilizație, „Rev. Econ.” săvârșește o lucrare prea folositoare dând acestei chestiuni de viitor toată importanța ce o merită.

E cu atât mai folositoare îmbrățișarea acestei chestiuni, pentru că la noi ea e puțin cunoscută și astfel publicul nostru e foarte puțin orientat asupra puterii ce rezidă în tovărășii, în modul cum ele s’au dezvoltat în cursul timpului la diferite popoare și mai ales asupra modului cum ar trebui să se procedă la noi pentru familiarizarea poporului nostru cu acest mijloc puternic de progres.

Spre ajungerea acestui scop sunt bune orice discuții și exemple. Sunt instructive cele ce s’au scris despre organizarea tovărășilor în Germania, Bucovina, România etc. Dar, vrând-nevrând, înainte de toate, trebuie să ținem samă de ceea ce s’a făcut și se face la noi în țară în această privință. Fără cunoștința exactă a împrejurărilor din patrie, nu vom putea să punem chestiunea tovărășilor pe terenul lor cel adevărat.

Nu poate fi deci decât în interesul cauzei și al cetitorilor acestei reviste, dacă le pre-

zentăm aici unele spicuri din trecutul tovărășilor economice ale Ungariei.

Vom începe cu:

I. Aprecierea activității în genere a contelui Alexandru Károlyi.*)

Cine a fost Al. Károlyi?

Sprijiitorul gata spre jertfe și sufletul lucrărilor pentru pornirea vieții însoțirilor (tovărășilor) maghiare. Întemeietorul și razimul reuniunilor și cercurilor economice în interesul economiei de câmp, a tuturor instituțiilor de interes obștesc și filantropic, conducătorul spiritual a întregii societăți economice maghiare.

După Széchenyi, Károlyi a fost cel mai mare maeștru de a deșteptă la viață activitatea societății. Dorințele sale mari a știut să le aducă în conglăsuire cu putința. Și-a cunoscut problema sa. Și-a ales cercul de lucrare și direcția; după aceea pe calea designată a înaintat cu stăruință neînfrântă și a tras după sine mii.

Pentru ce și-a ales Károlyi munca în interesul tovărășilor? Sigur pentru că a iubit poporul și eră îndurerat de lipsa de protecție economică a poporului. A voit deci să creeze pe sama lui instituțiuni de apărare și sprijin, prin trezirea și organizarea puterilor dormitânde în milioanele răslețe.

Dar înainte de el întovărășirea nici nu a avut la noi o țintă ultimă, ci a fost mijloc în serviciul marilor probleme ale politicii naționale.

K. a fost condus în toate gândurile și acțiunile sale de scopul ca șirele ce mereu se răresc ale clasei mijlocii să le suplinească cu elemente sănătoase și poporului neajutorat să-i dea conducători vrednici de încredere.

*) După publicațiunea: *Károlyi Emléklapok*, de Buday Barna, Budapesta 1908.

Și K. a ținut *tovărășiile* drept instituțiuni potrivite de a suplini rolul conducător al clasei mijlocii în apunere. În *tovărăși* a văzut el cea mai bună școală a vieții, care, pe terenul material, conduce pe ucenicii săi la apărare cu succes, intelectualizește și moralizește însă crește pe membrii săi, capabili de progres din clasele inferioare, pentru probleme mai superioare. În *tovărăși* a văzut el ideea mântuirii popoului mașter și a societății naționale răslețe.

A indicat așadar munca socială, care a deschis o cale și a alcătuit o epocă cu totul nouă.

A desfășurat cea mai nobilă și mai cu succes activitate a vieții întinzând mână de ajutor oamenilor de rând în mijlocul luptelor celor grele ale vieții și făcându-se cărmuitorul conștientos a sortii acestora.

A întârzi, a fericit, pe altul fără să primim în schimb ceva, e o lozincă măreață, dela care, vai, puținii așteaptă întoarcerea spre mai bine a sortii lor. N'au înțeles încă, că dacă mulți săraci se împreună, omul poate deveni mai fericit, societatea mai puternică. A înființat *tovărăși*, în care a adunat și a cărmuit pe cei slabi. A arătat rezultatele folositoare ale muncii organizate prin ajutorul de sine și a izbutit. A procedat încet, foarte încet, dar sigur.

Calea făcută de el ne reamintește munca apostolilor. La început abia eră observată. Oamenii stimau străduința, dar nu se credeau în succes. A fost trebuință de perseveranță neîntreruptă de un deceniu, pentruca lucrarea lui nimeni să nu o mai bagatelizeze. Și înspre sfârșitul căii s'au îndesuit pe urma lui, fără a bârși, șirul adepților săi. Ochii întregii țări s'au îndreptat spre el și cuvântul său șoptitor a fost mai puternic decât detunătura tunului.

Istoria vieții *tovărășiilor* maghiare se începe cu numele lui Károlyi. A înființat *sute de tovarăși*, în al căror sin s'a instăpănit desinteresarea celor mai buni ai societății, în unire nobilă cu neputința oamenilor săraci în scopul de a-i ajuta pe aceștia.

Această frumoasă unire promite protecțiunea celui slab și pacea societății. Și s'au găsit deja mulți bărbați vrednici cari, urmând exemplul lui K., au știut să-și afle o bucurie mai înaltă a vieții în conlucrare, fără șgomot, cu fiii popoului, în instituțiuni aducătoare de binecuvântare. Aceasta oaste de muncitori a adunat-o K. Sufletul lui a fost acel mare și comun izvor de lumină, din care au pornit îndemnurile nobile la muncă.

II. Activitatea lui Károlyi pe terenul *tovărășiilor*.

Contele Károlyi, după sufocarea luptei pentru libertate, a trăit timp îndelungat în Franța; pe terenul public a început a fi cunoscut cătră finea anilor 1870. Situația agriculturii ungare ajunsese deosebit de critică în acel timp. Ani slab productivi unul după altul, concurența statelor transoceanice au pus la probă grea pe economii ungari, cari au trebuit să sufere mult. Pentrucă partea cea mai mare a societății economilor ungari eră neorganizată, nu a știut să se pună

cu puteri unite în contra nevoilor amenințătoare. Direcția politică lucrează în interesul comerțului. Alcătuirile de legi aproape își uită de elementul susținător al națiunii, de clasa economilor. Agricultură ungară nu aveă nici ministerul său deosebit.

Contemplațiunea acestor stări nefericite și asemănarea lor cu situația neasemănat mai favorabilă din străinătate i-au indicat contelui Károlyi direcția activității sale viitoare. Trebuia să se desvoalte și sporească puterile materiale și morale ce neîntrerupt se imputinau ale națiunii; trebuia să se purceadă la luptă în contra direcției politice, care pe clasele producătoare le-a neglijeat; trebuia să se desvoalte în fiecare cetățean al patriei sentimentul de dragoste și alipire cătră pământul patriei; trebuia organizați în *tovărăși* cei risipiți. În adevăr, cine privește până în sfârșit cariera maiestooasă a contelui Károlyi, vede pretutindeni strălucind aceste idei conducătoare ca făclii învăpăiate.

În adunarea generală a *Asociațiunii economice ungare regnicolare* dela 2 Martie 1879 contele K. a prezentat proiectul, care a dat cel dintâi avânt mișcărilor social-economice. A propus ca pentru descoperirea nevoilor economice ale țării să se convoace consilii de specialitate. În propunere se zice între altele: „Pentrucă Asociațiunea economică ungară regnicolară să cunoască problema dezvoltării și promovării intereselor noastre economice naționale e trebuință arzătoare de a constată cauzele sărăciei noastre și modalitățile sanării acelor: asociațiunea să țină adeseori debateri publice, la cari să se invite toate societățile de interes comun din patrie și cât mai mulți specialiști. Asociațiunea își va putea rezolvă problema răzîmându-se pe opiniunea publică“. Aproape un an și jumătate au ținut consfătuirile economice pornite pe urma proiectului. Unul dintre obiectele principale a fost chestiunea creditului, care impovărase cu mari datorii proprietatea de pământ și în sate înmulțise ca buruenile cămătăria.

În 1879 la congresul agricultorilor din Alba-regală K. a ridicat în prima linie înaintea publicității importanța *întovărășirei*. A invitat pe agricultori la consolidare pe întregă linia. În adunarea generală a *Asociațiunii economice ungare regnicolare* din 1880 a prezentat însă propunere concretă, în care a proiectat intrarea tuturor reuniunilor economice într'o ligă, care s'a și alcătuit în scurt timp. În marea adunare de constituire ținută în 1882 s'a ales comitetul executiv pentru punerea la cale a chestiunei reuniunilor economice asociate.

K. a atras de nou atenția comitetului executiv asupra chestiunii creditului. În 1883 a propus ca în cea mai deaproape adunare comitetul executiv să se ocupe atât de chestiunile de credit personal al micilor proprietari, cât și de chestiunea creditului agricol peste tot, mai departe de chestiunea regulării cărților funduare. Când K. a adus pe tapet chestiunea creditului și a pus-o în locul prim al debaterilor, în spiritul lui eră deja gata

planul însoțirilor de credit și a stăruit cu siguranță în conducerea obștei economilor pe calea organizării acestor însoțiri. În adunarea generală din 1884 a compus statutele *însoțirilor de credit* și le-a dat publicității, acesta fiind primul pas practic în scopul propagării ideii însoțirilor. Proiectul statutelor a fost primit ca un lucru indiferent și bagatel. Nici guvernul, nici societatea economilor nu s'a însuflețit. Proiectul a fost trimis tuturor asociațiilor economice și în timp de un an au fost organizate două însoțiri: în comitatul Aradului și al Pestei.

Dar cu toată lucrările s'au pornit cu prosepcte așa de modeste de succes, K. nu și-a pierdut nici răbdarea, nici încrederea. Dela cel dintâi pas n'a înțelăsat nici o ocazie pentru a nu atrage atenția națiunii asupra chestiei însoțirilor de credit.

Vorbirea ținută la congresul internațional economic din 1885 dovedește că K. eră în clar asupra rolului ce-l vor avea însoțirile de credit în Ungaria. El zice: „Răspândirea spiritului de asociare este motorul cei mai de frunte al progresului, pentrucă ea va face ca indivizii cari sunt neajutorați și cari, unul câte unul sunt neputincioși și slabi, să aibă posibilitatea de a se întoarce pe calea, pe care să poată și trebuie să progreseze. Însoțirile îndeplinesc două probleme. Întâi ele tind agricultorului în toate privințele avantajii nemijlocite, cari câștigă expresiune în scopurile întovărășirii, anume atât în ce privește cultura animalelor, cât și în privința procurării mașinilor, uneltelor, semințelor pentru îmbunătățirea solului, mai departe a procurării creditului pe seama membrilor. Dar mai pe sus de acestea, în rândul al doilea, ele trebuie să se desvoalte în factori puternici de educație poporală. Pentrucă numai astfel de membri se primesc în tovărășii, cari merită din punct de vedere moral; în felul acesta poporul se împintenă spre emulațiune nobilă. Pe membrii primiți, făcându-i tot mai destoinici pe terenul economic și între ei primind neîntrerupt membri noi, dar exchizând în acelaș timp pe cei nevrednici: chiar și în cel mai nevoiaș sat se vor produce stări mai priincioase“.

Această cuvântare a lui K. nu numai a dat imbold pentru începerea organizării tovărășiiilor, ci a designat unica direcție corectă a conducerii tovărășiiilor și a desvoltării lor în direcție morală.

După aceea în 1886 s'a făcut primul pas hotărîtor din partea administrației comitatului Pesta. În adunarea generală din 12 Aprilie a acestui an K. a făcut propunere administrației comitatului Pesta în chestia înființării unei *însoțiri de credit comitatense*. Adunarea comitatului a votat în scopul organizării însoțirii de credit 40 mii de florini, K. însă, cu ajutorul unui comitet executiv ales de adunarea generală, a adunat din cercul proprietarilor din comitat părți fundamentale în valoare de 50 mii florini. Fundamentul s'a făcut, dar a rămas acum să se facă munca cea mai grea: *organizarea însoțirilor sătești*. K. a trebuit să pornească o adevărată expediție de cucerire.

Bernát István, Hajós Iózsef și György Endre, nu mai puțin Földváry Mihály, vicecomitele de pe aceea vreme al comitatului Pesta, i-au stat într'ajutor lui K. în călătoria sa apostolică. Prin curii scunde, prin cărcime pline de fum, prin case comunale strămte și-a sămănat zi de zi K. ideile sale. La început numai pe teritorul comitatului Pesta, însă în 1889, prin înființarea *Institutului de credit central al însoțirilor din patrie* și-a extins activitatea peste întreagă țara. Astăzi în Nyitra, mâne în Ardeal, puțin după această cuvântul indemnător al lui K. s'a auzit în satele din sudul Alföld-ului făcând să se sporească pretutindeni însoțirile de credit sătești.

Când guvernul Bánffy a alcătuit legea referitoare la *însoțirea de credit regnicolară centrală*, K., pentru ignorarea ce i s'a făcut, s'a dat modest la o parte dela conducerea mișcării însoțirilor de credit, fără să facă imputări sau să fie amărit. În 1899 la congresul ligei însoțirilor din patrie K. însuș a recomandat însoțirilor aparținătoare ligei să între în însoțirea de credit regnicolară centrală. Dânsul atunci a creat cu jertfe materiale considerabile *Centrala regnicolară a însoțirilor de consum*.

Nici după aceste K. n'a încetat a propovădui organizarea prin însoțiri. El a sulevat ideia însoțirilor pentru magazinele de bucate, el a desvoltat cea mai multă activitate până la sfârșitul vieții în interesul arăndaților de pământ și a însoțirilor de valorizare.

Pentru caracterizarea modului cum înțelegea K. chemarea însoțirilor, servește vorbirea sa ținută la adunarea generală a ligei agricultorilor ungari din 8 Ianuarie 1900, când între altele zice:

„Oamenii au început a se gândi și au văzut că se pot întovărăși, nu numai cu privire la credit, ci și cu privire la tot felul de alte lucruri. Ceice la început știau numai despre credit, încep să vorbească despre consum, valorizare, magazine de bucate. Mai departe este vorba despre însoțirile pentru valorizarea vinului; pe temeiul însoțirilor progresează asigurările contra focului și a grindinei, multe feluri de însoțiri de lăptărie și unt funcționează foarte bine în țară. Aș cuteză să zic, că *cu cât împrejurările sunt mai maștere, cu atât însoțirile au mai multe prospecte de succes*...“

Cu ochi profetici a prevăzut K. și plâsmuirea noiei clase mijlocii maghiare. În adunarea generală a micilor agricultori ținută în Pojon la 10 Sept. 1902 a zis următoarele:

„În activitatea însoțirilor și asociațiilor, abstrăgând dela folosul pentru care ele s'au înființat, se ascunde ceva și mai sublim, pentrucă, când deoparte concepția oamenilor se clarifică în jurul chestiilor materiale și cercul vederii li-se lărgește, — în acelaș timp conștiința unirii se întărește și sentimentul solidarității dintre ei prinde rădăcini puternice. Una dintre aceste două direcții se arată pe terenul fericirii materiale, cealaltă însă aduce cu sine o judecată inobilată, înfrânarea egoismului, binele comun și iubirea patriei. De un astfel de spirit însă de mult nu a fost

așa mare trebuință, ca în epoca nouă ce se începe acum, în care o să avem necesitate de întreagă puterea noastră, când se prevede deja, că legile statului și puterea capitalului vor exercita doară asupra sortii noastre o influență de imbrâncire. În conducerea ligilor agricultorilor văd eu elementul, care va suplini la noi classa mijlocie“.

Fragmentele expuse aici despre activitatea agi-tatorică a lui K. pe terenul însoțirilor pot produce numai o slabă impresiune. Munca care a adus la viață alcătuirii de așa mare importanță, numai acela o poate prețui în mod just, care a fost martor la lucrările nobile ale acestui idealist. (Va urma.)

Proiectul de lege asupra colonizărilor și parcelărilor.

Am semnalat în numărul nostru trecut, că ministrul de agricultură a prezentat parlamentului ungar un nou proiect de lege, de capitală importanță: *asupra colonizărilor și parcelărilor*.

Proiectul se compune din 14 capitole și 368 de §§., iar expunerea de motive se extinde pe 175 de pagini; este deci unul dintre cele mai voluminoase și prin dispozițiile cuprinse în el totodată unul din cele mai importante proiecte de legi prezentate în timpul mai nou parlamentului ungar.

Ca prin multe alte legi aduse în ultimul timp, așa și prin legea asupra colonizărilor și parcelărilor, guvernării noastre țintesc la întărirea prepotenței statului și a hegemoniei rasei maghiare, la înfrângerea pretinselor „nizuințe contrare maghiarimii ale institutelor de bani naționaliste“ și la lărgirea bazelor, pe care va avea să se ridice edificiul „statului național maghiar“, țânta finală a tuturor acțiunilor deținătorilor puterii publice dela noi și a societății maghiare.

Iată în formă condensată dispozițiile mai esențiale ale noului proiect de lege, cu care credem că vom avea prilej a ne mai ocupa:

Proiectul fixează înainte de toate noțiunea colonizării din punct de vedere economic și juridic. El distinge, după mărimea și destinația, ce o au: *colonii de agronomi, colonii de lucrători agricoli și colonii de proprietari mijlocii*. Fiecare colonie trebuie să fie atât de mare, încât să asigure existența colonistului și a familiei sale. Coloniile de proprietari mijlocii nu pot fi mai mari de 500 jug. catastrale, având a se forma tot pe câte 1800 jug. cadastr. cel puțin o astfel de colonie. Colonistii pot câștiga dreptul de proprietate prin cumpărare sau prin plățirea unei rente. Colonisti pot ajunge însă numai astfel de cetățeni ungari, *acomodați pentru scopurile colonizării*, (!?) cari n'au fost puși sub acuză sau n'au fost judecați pentru crime sau delictе comise din poftă de câștig. Coloniile de proprietari mijlocii sunt rezervate pentru agronomii diplomați ai unei academii de agricultură. Relația de drept dintre colonizator și colonist o normează contractul de colonizare, cuprins într'un document public sau privat legalizat, a căruia cerințe sunt circumscrise

în lege. După prețul de cumpărare restant colonistul va plăti, conform legii, interese de maximum 4% și cel mult 5% interese de întârziere.

La colonizările de stat, statului îi este rezervat dreptul de expropriare asupra teritoriilor publice și a imobilelor străine icuite în teritorul colonizat.

Privitor la colonizările de stat proiectul conține următoarele dispoziții mai principale:

Nimeni nu poate acuiră mai mult decât un singur loc de colonie. Colonistii trebuie să dispună cel puțin de atâta avere, încât să-și poată procura primele în-tocmiri ale gospodăriei lor, să poată depune 10% ale prețului de cumpărare sau suma corăspunzătoare rentei pe 2 ani. Dela proprietarii mijlocii se cere depunerea a cel puțin 20% ale prețului de cumpărare sau a unei cauțiuni corăspunzătoare rentei pe 5 ani. Fără în-voirea *autorității de colonizare*, coloniile nu pot fi împărțite, nici împreunate sau transcrise. Ele sunt — cu excepțiunea coloniilor de proprietari mijlocii — 8 ani libere de darea de pământ și de casă. *Statului îi este rezervat dreptul de răscumpărare dacă sunt periclitate scopurile colonizării sau când colonistul moare.*

Pentru *colonizările private* și încheierea validă a contractului trebuie cerută învoirea prealabilă a „au-torității de colonizare“. În caz de acordare statul vine în ajutorul colonizătorului, punându-i la dispoziție în mod gratuit ingineri pentru lucrările de măsurare, fa-cerea planurilor și contractelor. În conștelegere cu mi-nistrul de finanțe, ministrul de agricultură poate acorda și scutirea de timbre și competențe.

Deodată cu aprobarea contractului de colonizare ministrul de agricultură este în drept a califica coloni-zarea privată de colonizare de interes public. În cazul acesta autoritățile au drept a alege pe coloniști, statul a rescumpără sau a expropria imobilele.

Proiectul introduce afară de aceasta și o nouă formă de colonizare: *colonizarea provizorie prin exar-rândare*, a căreia scop este de a face posibilă coloni-zarea și pe moșiile legate („mănei moarte“); îndată-ce imobilele devin libere, pentru circulațiune, proprietarul este dator a transforma colonizarea provizorie în una definitivă.

Pentru realizarea scopurilor urmărite cu coloni-zările servește *fondul de colonizare*, care constă din cele K 120 mil. puse încă înainte de aceasta cu 12 ani la dispoziția ministrului de agricultură; suma aceasta ministrul de finanțe o poate plăti în rate anuale și este autorizat a o procura prin *obligațiuni de rentă scutite de dare*, purtând o dobândă de cel mult 4%; mai departe din fondul de colonizare de K 6 milioane creat de legea de colonizare de până acum, în fine din imobilele statului destinate pentru colonizări și parcelări.

Proiectul se ocupă pe larg și cu *parcelările*. Dintre acestea nu cad sub dispozițiile noiei legi acele par-celări, la cari imobilul se vinde în părți mai mari de 100 jug. sau mai mici de 5 jug. *Parcelări se pot face în sensul legii, numai cu învoirea autorității de coloni-zare*. Într'un § special sunt indicate cazurile, în care cererea de parcelare nu se poate încuviința și anume: *când parcelarea este contra interesului public*, pe care desigur îl va ști invocă autoritatea de colonizare ori de câteori nu-i va fi pe plac o parcelare, intenționată d. ex. de nemaghiari; mai departe când pentru sar-cinile imobilului cumpărătorii iau responsabilitate so-lidară; când fie din cauza prețului de cumpărare, fie a micimii parcelelor, este exchis ca cumpărătorii să prospereze economiceste în urma parcelării.

Pe instituttele de bani, cari conform statutelor lor se ocupă cu afaceri de parcelări, ministrul le poate scoate de sub controlul autorității de parcelare, dar numai dacă cumpărătorii, conform contractului au drept a se retrage în timp de 5 ani dela cumpărare și dacă instituttele acestea dispun de un fond special de cel puțin K 1 mil. pentru rescumpărarea parcelelor.

Statul este îndreptățit a cumpără moșii pentru parcelare numai la propunerea „consiliului regnicolar de colonizare” și anume numai dacă într’un ținut îmbunătățirea referințelor de proprietate prin parcelare este necondiționat dorită, dacă prin parcelare se poate aștepta scăderea emigrațiunii, în fine dacă cumpărătorii au făcut ofertă asupra $\frac{9}{10}$ parte a teritoriului de cumpărat și au plătit $\frac{1}{3}$ parte a prețului în bani sau au dat garanție ipotecară dublă. Pentru a promovă repatrierea cetățenilor ungari emigrați ministrul este îndreptățit a vinde repatriților din moșiile fondului de colonizare parcele în mărime maximală de 50 jug. pe lângă plățirea a $\frac{1}{3}$ părți a prețului.

Renta plătită din partea coloniștilor de regulă nu poate fi anunțată din partea celui îndreptățit la ea; din contră poate fi rescumpărată în întregime sau în parte din partea coloniștilor. Pe baza pretensiunilor de rentă se pot emite obligațiuni de rentă până la 75% ale valorii de prețuire. Asupra instituttelelor, cari se ocupă cu emisiunea de astfel de obligațiuni se aplică dispozițiile art. de lege XX: 1897. Obligațiunile acestea și cupoanele lor sunt libere de darea după interese de capital și rentă și de darea generală de câștig și intrucât se cotează permanent la bursa din Budapesta sunt declarate ca hârtii caucionabile și pupilare.

Pentru a înlesni micilor economi întovărășirea în scop de a putea exploata prin arândare moșii mai mari autoritatea de colonizare este îndreptățită a creă societăți (tovărășii) de exurândare, cari, conform legii, se bucură de favoruri însemnate.

În capitolul diverse dispoziții proiectul dispune că toate moșiile așa numitei „mâni moarte”, cari sunt mai mari decât 50 de jug. și ajung la vânzare trebuie oferite spre cumpărare înainte de toate ministrului de agricultură. Acesta poate face ofertă fără depunerea unui vadiu la orice licitație judecătorească de imobili și dacă face post-ofert, nu este obligat a depune nici vadiu și nici a anticipa spesele relicitației. Moșiile municipiilor și comunelor vor fi puse sub un control mai energic și cu invoirea parlamentului ministrul de interne și de agricultură sunt îndreptățiti a face pe ele și colonizări provizorii de exurândare. Moșiile mai mari de 50 de jug. și prețuite la mai mult decât K 10,000 se pot transcrie la cartea funduară numai pe baza unei declarații în scris a ministrului de agricultură.

Colonizarea sau parcelarea imobiiliilor fără invoire mai înaltă este calificată ca delict și se pedepsește aspru. Incercarea acestor fapte asemenea se pedepsește. Neobservarea altor dispoziții de mai puțină importanță este calificată ca transgresiune.

Prin noua lege, care autorizează pe ministrul de agricultură și la organizarea de inspectorate cercuale de colonizare și de consilii de colonizare în municipii, se scoate din vigoare art. de lege V: 1894 asupra colonizărilor. Terminul pentru intrarea în vigoare a noiei legi îl va hotărâ ministrul de agricultură pe calea ordinățiunii.

Despre reviziunea și controlul permanent la instituttele de bani.

În timpul din urmă defraudările au ajuns la ordinea zilei, dând astfel ansă, ca să tractăm din nou chestia — așa de adeseori accentuată — chestia controlului permanent. De câteori se întâmplă câte o manipulare incorectă (în cele mai multe cazuri făcută dinadins incorectă) ne apucăm și discutăm această temă predilectă până atunci, până când o altă senzație mai nouă nu ne atrage atențiunea în altă parte; iar atunci luăm dela ordinea zilei chestia controlului permanent fără a ne fi apropiat fie și numai cu un pas de realizarea unei chestii așa de importante, pe care în urma urmelor tot statul va ajunge să o rezolve, introducând revizia de stat obligatoare. Dar ca să fim drepti trebuie să recunoaștem, că multe instituttele au luat deja măsurile de lipsă în privința aceasta, deși nu la noi Români.

Mai ales în timpul din urmă uneie instituttele au introdus controlul intern permanent deoarece după părăsirea celor mai distinși specialiști numai prin o atare procedură se pot ajunge rezultatele dorite. În timpul din urmă s’a întâmplat o defraudare la un institut care introdusese deja controlul permanent. Oficiantul acestui institut în cursul mai multor ani încontinuu a defraudat și numai atunci au dat de urma defraudărilor, când defraudantul și-a părăsit postul.

E natural, că pe lângă o revizuire externă (revizor) lucrul acesta nu s’ar fi putut întâmpla, căci nici un oficiant nu poate să-și uite de sine atât de mult, știind că în fiecare moment poate să bată la ușe revizorul, care în urma pregătirilor sale, după toată probabilitatea că ar fi descoperit abuzul. E adevărat, că pe lângă un control permanent intern toate abuzurile trebuiesc înădușite încă în fașe și datorința revizorului extern nu e ca să exercieze controlul, ci ca să examineze corectitatea controlului intern. Pe lângă un control intern permanent și perfect cazurile de defraudare ca cel amintit mai sus sunt absolut exchise și dacă totuș se întâmplă câte un caz detestabil, acela își află explicarea în controlul superficial. Tot așa de adevărat e, că e foarte greu a află un oficiant acomodat în toată privința pentru exercierea controlului. Controlorul trebuie să fie serios, independent, iubitor de dreptate, și de ordine și înainte de toate fidel față de institutul în a cărui serviciu și-a pus puterile. Mai departe: caracter solid, care să nu se clatine la ori și ce suflare de vânt. Controlorii interni toți au pretenții mari și aproape toate băncile aici cruță la salarele oficiantilor și nu știu că un oficiant slab dotat e un inimic plătit al institutului. Nu pot însă controlorii să-și îndeplinească misiunea precum se cuvine din cauza raportului în care stau cu direcțiunea, care îi angajează, le stabilește și din timp în timp le mărește plata și le poate și abzice întocmai ca și la ceilalți oficianți. Prin urmare ne putem închipui ce poziție poate lua controlorul față de oricare membru din direcțiune sau chiar față de directorul executiv, atunci, când el atarnă dela grația acestora. Căci ce ar fi urmarea dacă s’ar ridica contra eventualelor abuzuri? Îl plătesc pe 6 săptămâni în cazul cel mai bun pe 3 luni și îi arată ușa.

Aici e chemată adunarea generală să stabilească cercul de activitate, condițiunile de angajare și salariul controlorului. Esența controlului consistă în aceia, să documentele de cassă, indeosebi cele de erogațiuni, să

fie la moment controlate, nu în ziua următoare cum se face la unele bănci, deoarece datorința controlului nu este atât ca să constateze erorile deja făcute, ci ca să impedeze comiterea lor. Asupra celor expuse mai sus este bine să mediteze și institutele noastre de bani, cari dacă până acum au fost scutite de defraudări, să nu uite zicala românească că: „nu-i cuminte celce învăță din pățania sa proprie, ci celce învăță din a altora“.

Simeon Popescu.

Bursa din Timișoara.

Se știe, că orașul Timișoara capitala Bănătului — cum obicinuesc unii să-l numească — e de multă vreme un oraș cu un comerț foarte extins și cu o industrie foarte bine pronunțată, care cu deosebire în ultimii 10—20 de ani, a luat un avânt uimitor pe aceste terene.

Marilor comercianți și industriași timișoreni, în partea cea mai mare evrei, le-a venit ideea, încă pe la 1869, să formeze o societate pentru promovarea intereselor comerciale și industriale, care societate mai târziu apoi, pe baza §. 94 din legea din 1881 s'a consolidat, a început să se ocupe în mai mare măsură cu negocierea de produse agricole, industriale, cu hârtii de valoare, etc. și care sub firma de: „Societatea timișoreană Lloyd, pentru promovarea circulațiunii de produse și valori“, există până în ziua de astăzi.

Această societate, care până acum a desvoltat o activitate intensă, se compune din 3 feluri de membri și anume: membrii ordinari, membrii vizitatori și membrii onorari, cari își au drepturile și îndatoririle lor speciale și sunt obligați a solvi: membrii ordinari, ca băncile, alte societăți pe acții, însoțirile, etc., câte-o taxă anuală de 80 coroane, iar persoanele singuratice, cum și firmele comerciale singuratice ori colective, câte-o taxă de 40 cor. anual. Membrii vizitatori solvesc câte 24 cor. anual, iar membrii onorari nu solvesc nici o taxă.

Devenind comerțul în părțile sudice ale țării, cu deosebire în produse agricole și în diversele feluri de industrii din ce în ce tot mai însemnat, conform dorinții aproape generale a cercurilor interesate, de altfel și spre realizarea scopului principal avut în vedere la înființarea societății „Lloyd“ și afară de acestea, pe baza privilegiului acordat prin articolul de lege II din anul 1870, societății „Lloyd“, — această societate în adunarea sa generală extraordinară ținută la 21 Februarie a. c. a decis a înființa în Timișoara o bursă de mărfuri și efecte și spre acest scop a zidi un palat al bursei, neavând societatea până acum pentru afacerile ei, decât un local închiriat și necorăspunzător.

Intre alte motive ce au îndemnat societatea la aceasta sunt marile cantități de produse brute, ce sunt în circulațiune în părțile sudice ale țării, apoi fabricatele multe și în sfârșit și institutele de bani din cele 3 comitate ale Bănătului: Timiș, Torontal și Caraș-Severin, în total 219 institute de bani înființate ca societăți pe acțiuni, cari pun în circulațiunea lor, atât propriile lor capitale, cât și cele străine, plasate la ele ca depuneri spre fructificare, peste 200 milioane de coroane și ale căror acții în valoare de vre-o 40 mil. coroane, cari de altfel se găsesc foarte des în circulațiune, nu sunt notate la bursă.

Spre scopul înființării bursei și a zidirii palatului ei, societatea a aflat de lipsă un capital de K 600,000 pe care neputându-l acoperi din averea sa, jumătate

il va ridica dela o bancă, ca împrumut ipotecar, iar pentru cealaltă jumătate va emite quote, cari se vor numi: „Quote pentru zidirea bursei orașului Timișoara“.

Aceste quote vor avea valoarea nominală de K 200, vor trebui plătite integral până la 1 Iulie 1909, în rate lunare de câte 25%, începând din 1 Aprilie 1909, iar la 1 Iulie 1910 se va solvi contravaloarea primului cupon.

În prospectul lansat de societatea „Lloyd“, subscripțiunile vor trebui să fie terminate până la 25 Martie a. c., când se va face încheierea lor.

Publicul interesat din Timișoara și în general din Bănatul întreg a primit cu căldură hotărârea societății din adunarea dela 21 Februarie a. c. și s'a grăbit a subscrie quotele proiectate, așa că până când apar aceste rânduri, într'un timp relativ foarte scurt, s'au scris deja peste K 220,000.

În urma acestora, în țara întreagă cu excepțiunea orașului Fiume, care încă are privilegiul de a susține burse, Timișoara e singurul oraș de provincie, care se bucură de acest privilegiu și, care în curând își va ridica palatul bursei proprii.

(Timișoara).

Stelian Russu.

Apel

cătră institutele noastre de bani.

Repetăm apelul nostru cătră onor. direcțiuni ale institutelor noastre de bani, rugându-le să contribuie din cuota, ce adunarea generală le-a pus la dispoziție spre distribuire, cu o sumă oarecare pentru conferențiarul specialist în cele economice, pe care „Asociațiunea“ intenționează a-l angaja pentru a-l pune în serviciul educațiunii economice a poporului nostru.

Rezultatul apelului biroului „Solidarității“ și a apelurilor noastre repetite în această chestiune este până acum — durere — puțin satisfăcător. Dintre cele vre-o 150 de institute financiare ale noastre au contribuit până acum în scopul amintit numai următoarele institute sumele de mai jos:

„Cârțișoreana“, Streza-Cârțișoara	K 10—
„Codreana“, Băsești	„ 10—
„Coroana“, Bistrița	„ 20—
„Doina“, Câmpeni	„ 16-30
„Economia“, Cohalm	„ 100—
„Frățietatea“, Sadu	„ 10—
„Oraviciiana“, Oravița	„ 50—
„Progresul“, Ilia-murășană	„ 10—
„Viitorul“, Ocna	„ 10—

Total . K 236-30,

pe când celelalte multe au rămas indiferente față de apelul nostru.

Sacrificiul ce-l cerem dela institutele noastre de bani este neînsemnat și-l poate aduce, după convingerea noastră, fiecare institut, fie cât de mic; să o facă deci, căci scopul este demn de sprijinul lor!

Contribuirile sunt a se trimite la „Solidaritatea“ în Sibiu.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 18 Martie 1909.

Atât din cauza situațiunii politice nesigure, cât și fiind aproape de sfârșitul cvartalului, piața financiară arată oarecare încordare. Discontul privat care în săptămâna trecută cotă în Berlin $2\frac{1}{2}\%$ a crescut la $2\frac{3}{4}\%$ și mai pe urmă la $2\frac{7}{8}\%$.

Temerile de rebel au produs pe piața internă o adevărată derută la bursele de efecte din Viena și Budapesta. Piața de bani e destul de liniștită, deși cererile de medio au fost însemnate. Ameliorarea sumarului la Banca Austro-Ungară a rămas îndărătul săptămânei prime, totuși rezerva de bilete a crescut cu K 34 milioane la K 164.4 milioane, metalul nobil cu K 10.9 mil. la K 1,616.7 mil. iar portofoliul a scăzut cu K 53.7 milioane la K 381.4 milioane. Discontul privat notează în Viena $3\frac{5}{16}\%$ până la $3\frac{1}{4}\%$.

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

„*Ardeleana*“, institut de credit și de economii soc. pe acții în Orăștie. Bilanțul acestui institut pe al XXIII-lea an de gestiune s'a încheiat cu active totale de K 5.813,567, mai mari decât în 1907 cu circa K 400,000 și la un venit brut de K 417,992 (în 1907 K 384,778) cu un profit net de K 103,818, în creștere față de anul precedent cu circa K 8,000. Toți ramii activi de afacere arată față de anul precedent creșteri, și anume Escontul dela K 1,959,464 la K 2,170,946 și Cred. camb. cu acop. hip. cu circa K 100,000 la K 955,454 față de cari Reescontul se cifrează cu K 1,038,674 (în 1907 K 905,254). Imprum. hipot. simple și pe anuități de K 1,016,971 în 1907. se cifrează în ultimul bilanț cu K 1,074,089, asemenea au crescut Cred. de cont curent dela K 216,094 la K 252,095. Pe când pozițiile Oblig. cu caventi și R. Kaess și întreprinderea electrică sunt aproape neschimbate, cele dintâi cu K 199,697 (în 1907 K 204,759) și cea din urmă cu K 450,000 (în anul precedent K 449,819) Efectele publice, cu toate cursurile scăzute dela finele anului, reprezintă respectabila sumă de K 280,507 (în 1907 K 282,848). O însemnată reducere arată față de anul precedent poziția Inter. restante și transitoare dela K 55,052 la K 38,079 și cum Interesele trans. anticipate încă sunt în creștere față de anul precedent cu circa K 26,000 la K 84,357 este evident că bilanțul ultim în ce privește soliditatea este superior celui precedent.

Ce privește pasivele capitalul soc. urcat în anul 1908 la K 1,000,000 se cifrează la finele anului cu K 843,046, iar Rezervele arată o creștere dela K 383,275 la K 412,081. Din contră Depozitele spre fructificare s'au redus cu circa K 200,000 la K 2,853,312, ceea ce stă pocabil în legătură cu urcarea capitalului, în contul căruia se vor fi făcut vărsăminte din depozite.

„*Ardeleana*“, precum se știe, a fost în anul acesta prima dintre institutele noastre de bani, care în calitatea sa de membru al „Solidarității“ și-a supus bilanțul reviziunii unui revizor expert extern, indicând prin aceasta calea singură corectă și în conformitate cu statutele, ce trebuie să o urmeze și celelalte bănci ale noastre în privința reviziunilor la cari se supun.

*

„*Asociațiunea „Perșieiu*“, institut de credit și economii în Chiuzbaia (cottul Sătmar). Acest institut există deja de 22 de ani. S'a dezvoltat încet, dar în continuu. Bilanțul anului 1908 încheiat cu 31 Decembrie, arată active de K 147,139 (în 1907 K 134,618). Ramul principal de operațiune este Imprumaturile personale cu caventi în sumă de K 119,512 față de K 107,922 din 1907, mai mult cu K 11,590. Imprumaturile hipotecare s'au sporit cu K 2,222 la K 23,669 (în 1907 K 21,447). Dintre pasive s'au sporit Rezervele dela K 26,116 la K 27,004 (la un capital social de K 20,300), iar Depunerile spre fructificare cu K 8,928 la K 71,540. Cu toatecă Escont de cambii n'are, are un Reescont de K 22,300 (în 1907 K 19,500) făcut probabil cu cambii subscrise de direcțiune. Felul acesta de a-și procura credit este puțin recomandabil de aceea direcțiunea ar face bine ca pe viitor să acorde astfel de imprumuturi, cari prin mobilitatea lor asigură institutului posibilitatea de a-și putea procura lesne și iute capitalele, ce i-se cer din partea cliențelor sale ori să-și procure un oarecare stoc de efecte. Dintre cele două feluri de imprumuturi, cu cari se ocupă acest institut, singure Imprumaturile hipotecare se pot mobiliza. Acestea reprezintă însă abia a treia parte a depunerilor. Venitul brut al anului 1908 se cifrează cu K 14,010 (în 1907 K 13,247), iar profitul net cu K 4,724 față de K 4,430 din anul precedent. Adunarea generală s'a ținut în 25 Faur a. c.

*

„*Codreana*“, institut de credit și econ. soc. pe acții în Băsești a hotărît în adunarea sa generală dela 1 crt. urcarea capitalului soc. dela K 100,000 la K 150,000 ev. K 200,000 prin o nouă emisiune de 500 până la 1,000 acții à K 100.

Condițiunile se pot vedea din „Prospectul de emisiune“ publicat între inserțiunile numărului nostru prezent.

*

„*Economul*“, institut de credit și economii soc. pe acții în Cluj și-a încheiat al XXIII-lea an de gestiune cu active de K 3,234,021 (în 1907 K 3,177,958) și la un venit brut de K 279,151 (în 1907 K 257,304) cu un profit net de K 61,125 cu circa K 15,500 mai mare decât în 1907. Dintre singuraticile poziții ale activelor, cea mai însemnată creștere o vedem la Cred. camb. cu acop. hipot. dela K 168,261 la K 240,336 pe când ceilalți rami de afaceri arată reduceri și anume Escontul de circa K 107,000 la K 2,336,446, Impr. hipot. dela K 150,609 la K 137,606, iar Oblig. cu caventi dela K 42,811 la K 8,860. Reducerile acestea și urcarea Cred. camb. hip. sunt o urmare a măsurilor de precauțiune luate de direcțiunea acestui institut în fața nucelei execuțiionale și a proiectului homestead. O însemnată creștere arată față de anul trecut între active poziția Cont-Curent dela K 63,250 la K 182,087, pe când Efectele publice sunt aproape neschimbate cu K 175,775, ca și în anul trecut.

Dintre pasive arată creșteri față de anul 1907 Rezervele. cari s'au urcat dela K 170,000 la rotund K 188,500 și Fondul de pensiune, care se cifrează cu K 49,591 (în 1907 K 46,437), pe când Depozitele spre fructificare arată numai o creștere de K 12,000 la 1,414,423. Reescontul în fine încă arată o creștere de circa K 7,000 (starea K 1,122,817). Revirementul general al anului 1908 a fost de K 34,284,967, iar al casei de K 21,217,315.

În anul curent acest institut proiectează urcarea capitalului soc. la suma de K 400,000 spre care scop

a primit deja autorizarea dela adunarea generală de a vinde cele 432 acții neoptate din anul III.

„Economul“ are pe lângă cele 3 filiale ale sale din Gherla, Ludoș și Panceu și o expoziție în Aiud și a început în cercul său de activitate o salutară acțiune: înființarea de însoțiri sâtești sistem Raiffeisen, dintre cari două din Gilău și Feneș funcționează deja mai de mult, iar alte mai nouă s'au inactivat în Berind, Sălcuia de jos și Tic.

„Economul“ împlinește și o frumoasă misiune culturală filantropică în Cluj și cercul său de activitate. În Cluj susține în ajutorul și a altor bănci ale noastre și particulari: Masa studenților academici, pentru care s'a cheltuit până acum în total suma de peste K 19,200; o astfel de masă a înființat acum și în Gherla; dintre instituțiile create și ajutate de el mai este de amintit afară de fondul bisericii, pentru care votează an de an sume însemnate și a cumpărat și un loc cu K 12,000; „ambulanta pentru bolnavii săraci“ pentru care în anul acesta a votat un ajutor de K 600. Suma totală votată în anul curent pentru scopuri culturale filantropice se urcă la mai mult de K 8000.

*

„Mercur“, societate acționară de împrumut și păstrare în Năsăud. Anul 1908, pe lângă toate greutățile lui, a fost pentru acest institut un an de progres și consolidare. Bilanțul încheiat cu 31 Decem. în comparație cu bilanțul anului 1907 arată spor aproape în toți ramii de operațiune. Activele au crescut cu K 55,482 la K 957,070 (față de K 901,587 din 1907). Îndeosebi au crescut: Împrumuturile cambiale cu acoperire ipotecară cu K 37,084 la K 161,989, Împrumuturile ipotecare cu K 37,867 la K 232,877 (în 1907 K 195,010), iar Împrumuturile pe obligațiuni cu caventi cu K 3,867 la K 19,391 (în 1907 K 15,524). S'au redus: Escontul dela K 478,593 la K 463,422, deci cu K 15,170 și Împrumuturile pe efecte cu K 2,019 la K 12,112 (în 1907 K 14,131). Dintre pasive s'au sporit Depunerile spre fructificare cu K 17,709 la K 547,090 și Reescontul cu K 79,956 la K 172,024. Deasemenea s'au sporit Rezervele cu K 11,143 la K 71,606, iar Fondul de penziune cu K 3,261 la K 13,081. S'au redus Conturile curente cu K 35,798 la K 22,443 (în 1907 K 58,242). Reverimentul casei în 1908 a fost de K 3,827,067, iar laolaltă cu al primanotei de K 7,793,319 (în 1907 K 7,672,139). Venitul brut s'a sporit cu K 6,908 la K 95,126, iar profitul net cu circa K 1,000 la K 19,001. Adunarea generală s'a ținut în 7 crt. și direcțiunea a propus: distribuția unei dividende de 8%, dotarea fondului de rezervă cu K 8,124, a Fondului special de rezervă cu K 270, a Fondului de binefaceri cu K 688, a Fondului de penziune cu K 1,418. Prin dotațiunile acestora starea numitelor fonduri va fi următoarea: Fondul de rezervă va fi de K 76,000—, Fondul special de rezervă de K 4,000—, Fondul de penziune de K 14,500— iar fondul de binefaceri de K 1,000—.

*

„Sălăgeana“, institut de credit și economii în Jibou. Comparând bilanțul acestui institut încheiat cu 31 Decembrie 1908, cu cel din anul precedent vedem cu spor îmbucurător în toți ramii de operațiune. Totalul activelor se cifrează cu K 1.338,952 față de K 1.198,882 din 1907. În deosebi a crescut dintre active Escontul cu K 136,409 la K 993,691 (dintre cari K 584,677 sunt asigurate prin ipotecă). O creștere mai mică (de K 17,127) arată Creditele ipotecare, cari se cifrează cu K 224,603 (față de K 207,476 din 1907). S'au mai sporit Realitățile cu K 11,138 la

K 40,689 (dintre cari K 39,609 le formează casa institutului) S'au redus Diversi debitori dela K 6,729 la K 2,028. Dintre pasive au crescut Depunerile spre fructificare cu K 37,489 dela K 590,315 la K 627,804. Reescontul a crescut cu K 81,785 la K 369,140, iar Rezervele dela K 57,262 la K 68,697. Fondul de penziuni se cifrează la finea anului 1908 cu K 15,978, față de K 13,393 din 1907. La un venit brut de K 115,393 (în 1907 K 104,515) a avut un profit net de K 30,150, cu K 2,405 mai mult decât în anul 1907. Adunarea generală s'a ținut în 27 Faur a. c. Direcțiunea a propus distribuția unei dividende de 7%, dotarea Fondului de rezervă cu K 8,130, a Fondului de penziuni cu K 2,104, iar pentru scopuri filantropice a propus K 885 cu împărțirea căror s'a încredințat direcțiunea.

*

„Vulturul“, institut de credit și economii în Dicioșmărtin, a încheiat cu 31 Decembrie 1908 al II-lea an de gestiune cu active de K 436,210 față de K 340,107 din 1907 și la un venit brut de K 35,635 (în 1907 K 18,928) cu un profit net de K 9,578, mai mult decât în 1907 cu K 4,051. Singuraticii ramii de operațiune comparați cu starea lor dela finea anului 1907 ne dau următorul tablou: Dintre active s'a sporit Escontul cu K 23,438 la K 176,422, „Împrumuturile-Escont cu intabulare“ (în loc de Credite cambiale cu acoperire ipotecară) cu K 89,632 la K 210,789, „Împrumut Hipotecar“ s'a redus dela K 38,605 la K 37,817, dintre cari cedate sunt K 12,193. Împrum. personal (Creditele personale ori Împrumuturi pe obligațiuni cu caventi) au crescut cu K 868 la K 2,540. Poziția Diversi debitori care în anul 1907 eră de K 11,143 probabil s'a încassat întreagă, căci în bilanțul anului 1908 mai obvine.

Dintre pasive au crescut Depunerile spre fructificare cu K 22,549 la K 85,120, Fondul de rezervă dela K 23 la K 3,046, Depozitele de casă dela K 13,071 la K 15,414 (cu K 2,343). O creștere mai mare arată Reescontul de K 61,731 la K 199,790.

Adunarea generală s'a ținut la 20 Februarie a. c. Direcțiunea a propus ca din profitul net de K 9,578 să se dea 5% dividendă, cu K 3,953 să se doteze Fondul de rezervă, cu K 500 Fondul de pensie, iar pentru scopuri filantropice-culturale a propus K 216.

*

„Zlăgneana“, institut de credit și economii în Zlatna. Cu 31 Decem. 1908 a încheiat acest institut al XI-lea an de gestiune. Acest an a fost pentru institut un an de progres în toți ramii de operațiune. Activele s'au sporit cu K 29,760 la K 390,722 (în 1907 K 360,962). A crescut îndeosebi Escontul de cambii cu K 26,447— la K 555,870—, dintre cari K 136,059 reescontate, mai puțin cu K 10,836 decât în 1907. Împrumuturile ipotecare s'au sporit cu K 8,310— la K 27,741—. Dintre pasive au crescut Depunerile spre fructificare dela K 124,334 la K 148,098 cu K 23,763, iar Fondul de rezervă cu K 5,000— la K 25,096. Reverimentul casei în anul expirat a fost de K 1,233,511, iar în prima-notă de K 2,675,784 (total K 3,904,244). La un venit brut de K 38,413 (în 1907 K 35,125) a avut un profit curat de K 9,019, mai mare decât în 1907 numai cu K 55 (în 1907 K 8,964). Adunarea generală s'a ținut în 20 Faur a. c. Referitor la împărțirea profitului net de K 9,019 direcțiunea a propus: distribuția unei dividende de 7%, dotarea fondului de rezervă cu K 3,424, prin ceace acest fond ar ajunge cifra de K 28,520, iar pentru scopuri culturale și de binefaceri a propus K 651, dintre cari K 150 pentru biserica din Zlatna.

CRONICA.

Rugare. *On. direcțiunii ale institutelor noastre de bani sunt rugate să binevoiască a transpune Redacției noastre imediat după încheiere câte un exemplar al raportului cu bilanțul și contul lor de profit și pierdere pe 1908.*

*

Chestiunea băncii. In zilele de Joi și Vineri a săptămânii trecute comisiunea parlamentară a băncii a ținut o nouă ședință, nu știm a câta de un an și un păttrar de când este instituită.

Rezultatul ședinței este, că cunoscutul proiect de rezoluțiune al lui Holló, publicat și de noi în numărul nostru penultim, în sensul căruia *privilegiul Băncii Austro-Ungare să nu se prolongească, ci guvernul să fie îndrumat a prezenta dietei un proiect de lege pentru înființarea băncii de emisiune ungare* s'a primit cu unanimitate de membrii prezenți ai comisiunii.

Referentul a fost însărcinat cu concipiarea raportului, care după autentificare în o nouă ședință a comisiunii, va fi apoi prezentat parlamentului.

*

O bancă de asigurare a băncilor. Intr'un articol intitulat „Problemele institutelor de bani pe terenul asigurărilor”, apărut în numărul ultim al revistei „Pénzintézeti Szemle” se ventilează ideea fondării unei societăți de asigurare cu ajutorul băncilor. Societatea — după părerea autorului — ar avea să se ocupe numai cu asigurările asupra vieții.

La noi, precum se știe, încă s'a discutat chestia înființării unei societăți de asigurare cu participarea băncilor noastre și chiar de prezent chestia formează obiect de studiu al secretarului „Solidarității” d-nul *Ioan I. Lăpădatu*.

Să sperăm, că cu conlucrarea tuturor factorilor chemați, ideea se va apropia cât mai grabnic de realizare; să nu ne lăsăm întrecuți de alții, cari probabil contează și la sprijinul nostru.

Firme insolvente:

Verő Emil, comerciant în Chichinda mare.
Nádor & Grossfeld, comerciant și fabricant de încălțăminte în Oradea-mare.
Kádár Endre, comerciant în Cluj.
Franzenau Ioh., comerciant în Sighetul-Marmației.
Roth Jozsef, comerciant în Panciova.
Frank Jzso, comerciant în Gherla.
Farkas Samu, comerciant în Sz.-Keresztur.
Roth Gyula, comerciant în T.-Cubin.
Rónai Manó, comerciant în Turda.
Klein Mórné & Cie., comerciant în Zsibó.
Weissfeiler Alexandru, comerciant în Brașov.
Lazics Zsiva, croitor în Ciacova.
Hottavecz Francisc, comerciant în Biserica-albă.
Általanos fogyasztási szövetkezet în Arad.
Rajcs St. Dragoljub, comerciant în Panciova.
Hoffmann Henrik-né, comerciant în Timișoara.
 „Magyarádi és ménesi bortermelők szövetkezete”
 (Insoțirea producătorilor de vin din Măderat și Minis)

licuidează. Pretensiunile se pot anunța până la 15 Iulie a. c.

Horvát Armin, comerciant în Sătmar.

Pintye Ioan, măiestru păpuțar în Tinca (Tenke, Bihor).

Salamon Isidor, comerciant în Hunedoara.

Seemayer József, croitor în Verșet.

Hermann E., comerciant de mobile în Cluj.

Mertz Károly, comerciant de piei în Oradea-mare.

Schuller Lajos utóda ifj Strul Paskel, comerciant în Blaj.

Császár Gergely, comerciant în Kézdivásárhely.

Guttman S., comerciant de ghetete în Sătmar

Lauger Leopold, comerciant în Timișoara.

Watz József, partofar în Verșet.

Firme falite:

Radu Eugen, comerciant în Făgăraș, tribunalul în Brașov, însinuarea pretensiunilor până la 20 Aprilie, licuidarea în 23 Aprilie, alegerea comitetului în 24 Aprilie a. c.

Iacobi David, comerciant în Dej, tribunalul în Dej, însinuarea pretensiunilor până la 24 Maiu, licuidarea în 22 Iunie, alegerea comitetului în 24 Iunie a. c.

Pavlovics Milán, comerciant în Biserica-albă, tribunalul în Biserica-albă, însinuarea pretensiunilor până în 14 Maiu, licuidarea în 25 Maiu, alegerea comitetului în 28 Maiu a. c.

Feldner & Klein, comerciant în Sighetul-Marmației, tribunalul în M.-Sziget, însinuarea pretensiunilor până la 13 Aprilie, licuidarea în 20 Aprilie, alegerea comitetului în 27 Aprilie a. c.

Moróz Ivan, proprietar în Viróoroszi, tribunalul în M.-Sziget, însinuarea pretensiunilor până la 13 Aprilie, licuidarea în 20 Aprilie, alegerea comitetului în 27 Aprilie a. c.

Sajovits Jakab, comerciant în Rahó, tribunalul în M.-Sziget, însinuarea pretensiunilor până la 13 Aprilie, licuidarea în 20 Aprilie, alegerea comitetului în 27 Aprilie a. c.

Posta Redacțiunii.

Dlui *E. C.* în *B.* Primit cu mulțumită; vom face uz în numărul proxim, când ne vom ocupa și cu raportul și bilanțul.

Sumar.

Din trecutul tovărășiilor economice ale Ungariei. — Proiectul de lege asupra colonizărilor și parcelărilor — Despre reviziunea și controlul permanent la institutetele de bani. — Bursa din Timișoara. — Apel către institutetele noastre de bani. — *Revista financiară*: Situațiunea. — *Societăți financiare și comerciale*: „Ardeleana”, Asociațiunea „Perșeu”, „Codreana”, „Economul”, „Mercur”, „Sălăgiana”, „Vulturul”, „Zlăgneana”. — *Cronică*: Rugare, Chestiunea băncii, O bancă de asigurare a băncilor. — Firme insolvente. — Firme falite. — Poșta redacțiunii.

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 16—17 Martie 1909.

%	V A L O R I	Viena	Bpesta
		vinde	vinde
A. Datoria de stat ungară.			
4	Kenta ung. aur, ... scut. de dare	110'35	110 50
4	" " Cor. . . . . " " "	90'45	90 75
3 ¹ / ₂	" " " " " " "	81 31	81 50
3—	Impr. cu premii à 100 fl.	196 25	196—
4	" p. reg. Tisei și Seghedin, sc. de dare	143 50	145—
3	Impr. p. regul. Porților de fier. " " "	78—	77 50
4 1/2	Oblig. de regalii croato-slavone " " "	99 90	99—
4	" rurale ungare " " "	93—	92 90
4	" " croato-slav. " " "	94'75	94 50
B. Datoria de stat austriacă.			
4	Renta unit. conv. în cor, Mai-Nov., sc. de dare	93 65	93 75
4	" " " " Ian.-Iulie " " "	93 60	93 75
4-2	" " " " în hârtie, Febr.-Aug. " " "	97 20	97 50
4 2	" " " " argint April-Oct. " " "	97 35	97 50
4	Losuri din 1860 à fl. 500—	158 85	158—
4	" " " " 1860 à fl. 100—	213 50	213—
—	" " " " 1864 à fl. 100—	272 50	270—
4	Renta austr. aur., scut. de dare	114 55	11—75
4	" " Cor. " " " " " " "	93 65	93 75
3 1/2	" " de invest. " " " " " " "	84 15	—
C. Alte datorii publice.			
4	Impr. orașului Budapesta din 1903, sc. de dare	90 40	90 75
5	" " " " Viena " " "	102 50	—
6	" " bulgar p. căi ferate din 1892 à frs 125	121 75	—
4	Imprumut Temeș-Bega din 1897 " " "	95 40	96—
D. Scrisuri fonciare, obligaț. com., etc.			
4	Instit. de Cred. fonc. austr. " " "	94 60	—
4	Banca austro-ungară 50 ani în florini " " "	98 85	98 85
4	" " " " 50 ani în coroane " " "	99 50	99 50
4 1/2	Banca comer. ung. Pesta în fl. " " "	99 75	99 75
4	" " " " " " în cor. " " "	92 75	93—
4 1/2	Obl. com. "banca ung. Pesta cu 10% premie repl. 60 ani	104 50	103 75
4	Scris. fonc. I Cassă de păstr. patr., Pesta " " "	92—	93—
4	Obl. com. " " " " " " în cor. " " "	92 75	92 75
4	Obl. cu premii I. Cassă de păstr. patr. à K 100 " " "	93—	93—
4	Scris. fonc. Inst. de credit fonciar ungar în cor. " " "	—	104—
4 1/2	Banca ipotecară ungară în cor. " " "	92 40	93 25
4	" " " " " " " " " " " " " " " " "	99 50	99 50
—	Obl. cu premii Banca ung. hip. à K 100 " " "	93—	93—
5	"Albina", Sibiiu " " " " " " " " " " " " "	—	95 50
4 1/2	" " " " " " " " " " " " " " " " "	—	101—
4 1/2	Cassa de păstrare generală Sibiiu, " " " " " " " " " " " " "	—	99—
4	" " " " " " " " " " " " " " " " "	99—	99 25
4 1/2	" " " " " " " " " " " " " " " " "	92 50	92 75
4 1/2	" " " " " " " " " " " " " " " " "	101—	101—
4 1/2	Inst. de credit fonciar Sibiiu, " " " " " " " " " " " " "	99—	99—
4	" " " " " " " " " " " " " " " " "	93—	93—
E. Lozuri.			
3	Impr. cu premii Inst. de cred. fonc. aust. din 1880 à fl. 100	275—	—
3	Impr. cu premii Inst. de cred. fonc. aust. din 1889 à fl. 100	270—	—
4	Impr. cu premii Banca ung. hipot " " "	248—	247—
2	" " " " sârbesc à frs 100— " " "	91—	95—
5	Los. p. regularea Dunării, din 1870 à fl. 100	266 50	—
—	Basilica—Budapesta à fl. 5— " " "	21 90	23—
—	Inst. de credit p. com. și indust. à fl. 100—	474—	474—
—	Buda, comuna à fl. 40— " " "	222—	230—
—	Pálffy, à fl. 40— " " "	201—	212—
—	Crucea roșie austriacă, à fl. 10— " " "	55 25	55 50
—	" " " " ungară, à fl. 5— " " "	32—	33—
—	Losurile comunei Viena din 1874 à fl. 100—	497—	497—
—	Sanatorium Regina Elisabeta K 5— " " "	—	8 70
—	Lozuri „Jó sziv”, à fl. 4— " " "	—	12 50
F. Valute.			
—	Galbini imper. pr. bucată	11 37	11 43
—	20 franci aur " " "	19 08	19 07
—	20 marce aur " " "	23 50	23 49
—	Sovereigns pr bucată " " "	24—	—
—	Ruble hârtie per bucată " " "	2 53	2 54
—	100 Marce hârtie " " "	117 38	117 43
—	100 franci hârtie " " "	—	95 50
—	100 lire hârtie " " "	94 80	94 90
—	100 lei hârtie " " "	—	95 50

„ARDELEANA”, institut de credit și econ. în Orăștie.

CONCURS.

La institutul de credit și econ. „Ardeleana”, societate pe acții în Orăștie este de ocupat un post de **practicant de bancă** cu remunerațiune stabilită de direcțiune.

Ceice voiesc a obține acest post au a-și înainta cererile lor provăzute cu atestare justificative la direcțiunea institutului cel mai târziu până la 31 l. crt.

Dela petenți se cere să fi absolvat cu atestat de maturitate școala comercială și să cunoască limba română și maghiară. Cei cu praxă de bancă vor fi preferiți.

Orăștie, 12 Martie 1909.

Nr. 97 (1—1).

Direcțiunea.

„SĂTMĂREANA”,

institut de credit și economii societate pe acții în Seini.

CONCURS.

„Sătmăreana”, institut de credit și economii, societate pe acții în Seini (Szinérváralja) publică concurs pentru un **post de oficial**, dotat cu salariu anual de 1200 cor. și adaus de salariu în înțelesul statutelor; eventual pentru un **post de practicant** cu salariu anual de 840 cor.

Funcționarii neînșurați au cortel comun, gratuit, în casa institutului.

Nou alesul va fi definitiv în postul său, iar practicantul denumit de oficial stabil, după un an de probă prestat spre îndestulare.

Reflectanții la postul de oficial au să documenteze praxă de cel puțin un an; iar ambii că au absolvat cu maturitate o școală comercială superioară; că posed deplin în vorbă și scris limba română, maghiară, eventual și germană.

Reflectantul ales poate ocupa postul imediat, dar dator este a-l ocupa cel mult în 1 Iunie a. c.

Recursele înzestrate cu copiile de documente se vor trimite direcțiunii în Seini (Szinérváralja) până în 3 Aprilie st. n.

Seini, la 9 Martie 1909.

Nr. 94 (2—3)

Direcțiunea.

„LIPOVANA“, institut de credit și economii societate pe acții în Lipova.

Prospect.

Adunarea generală a institutului nostru, ținută la 1 Martie 1909, a hotărât urcarea capitalului social dela K 100,000 la suma de K 200,000 — prin o nouă emisiune de 500 acții à K 200 valoare nominală.

Pe baza acestei hotărâri și autorizațiuni primite dela adunarea generală, prin aceasta oferim acționarilor vechi spre cumpărare 500 bucăți acții nouă, pe lângă următoarele condițiuni:

1. Fiecare acționar vechiu are dreptul de a subscrie din noua emisiune atâtea acții, câte posedă din emisiunea primă, transcrise pe numele său.

2. Prețul unei acții nouă, pentru acționarii vechi se fixează în suma de K 220 și K 5 spese de emisiune, din cari K 200 se adaugă la capitalul social, K 20 la fondul de rezervă, iar K 5 pentru acoperirea speselor de emisiune.

3. Terminul de subscriere se fixează cu începere dela datul de mai jos până la 15 Aprilie st. n. 1909 incluzive, cu acea restricțiune, că toți acei acționari, cari până la acest termin nu s'au declarat și nu au participat la subscriere, își pierd necondiționat dreptul lor de prioritate la subscriere.

Deodată cu declarațiunea de subscriere, acționarii sunt datori să depună acțiunile lor vechi pentru cari optează, și până la terminul de 15 Aprilie st. n. 1909, să plătească la cassa institutului și prima rată din prețul de emisiune, iarăș sub urmări de pierdere a dreptului lor de opțiune.

Acțiunile astfel depuse la cassă, se provăd cu clauzula de opțiune și se restituiesc acționarilor dimpreună cu un titlu provizor de acții, în care se va introduce plățirea ratei prime și a tuturor ratelor următoare.

4. Pentru plățirea prețului de emisiune se fixează următoarele termene și rate:

a)	K 60 și K 5 spese de emisiune până la 15 Aprilie 1909.	
b)	„ 40 . . . . . „ „ 15 Iunie 1909.	
c)	„ 40 . . . . . „ „ 15 August 1909.	
d)	„ 40 . . . . . „ „ 15 Octom. v. 1909.	Nr. 99 (1—1)
e)	„ 40 . . . . . „ „ 15 Dec. st. n. 1909.	

Fiecare acționar are însă dreptul, să plătească deodată mai multe sau și toate ratele, înainte de termenele aci fixate.

5. Acțiunile din aceasta nouă emisiune vor participa la dividenda anului 1910 și dela 1 Ianuarie 1911 se vor bucura de toate drepturile și beneficiile acțiilor vechi.

Dela plățirea ratelor până la 31 Decembrie 1909, acționarii, după ratele plătite, primesc 5% interese, iar după ratele restante, plătesc acționarii la cassa institutului 6% interese de întârziere.

În lipsa de plată a ratelor la termenele fixate, se aplică dispozițiunile §. 9 din statute, în senzul cărora ratele deja plătite cad în favorul fondului de rezervă, iar acția neplătită se declară de nimicită, și în locul aceleia se emite un nou titlu de acție.

6. După plățirea întregă a prețului de emisiune, însă numai cu începere dela 1 Ianuarie 1910, se vor elibera acțiunile nouă.

7. Ce privesc acțiunile, la cari acționarii vechi nu au optat până la terminul de 15 Aprilie st. n. 1909. se vor vinde tot cu preferință acționarilor vechi cu prețul pe care îl va fixa direcțiunea, și dacă nu s'ar opta toate acțiunile din emisiunea nouă de acționarii vechi, restul acțiilor neoptate de acționarii vechi, se vor vinde și la neacționari, sub condițiunile ce le va fixa direcțiunea.

Diferința între valoarea nominală de K 200 și între prețul cu care se vor vinde acțiunile subscrise ulterior, încă se va adăuga la fondul de rezervă.

Direcțiunea până la 15 Aprilie 1909 primește și pentru aceste acții ofert de optare, fie din partea acționarilor vechi, fie din partea altora, — însă fără nici un fel de obligo pentru direcțiune.

Lipova, la 5 Martie st. n. 1909.

Direcțiunea.

„CODREANA“, institut de credit și economii, societate pe acții în Băsești.

Prospect de emisiune.

Institutul de credit și economii „Codreana“, în adunarea sa generală ordinară ținută în 1 Martie 1909, a decis unanim a-și ridica capitalul său social dela K 100.000 la K 150.000, eventual la K 200.000, prin o emisiune nouă dela 500 până la 1000 acții, în valoare de câte K 100.

Pe baza acestei autorizări, primită dela adunarea generală și în vederea hotărârii aceleia, oferim acționarilor vechi spre cumpărare dela 500—1000 acții nouă, pe lângă condițiunile următoare:

1. Fiecare acționar vechiu al institutului nostru are drept, până în 1 Maiu st. n. inclusive, să opteze și să subscrie din emisiunea nouă atâtea acții câte posedă din emisiunea primă.
2. Pentru acționarii vechi, prețul unei acții nouă optată, conform p. 1, se fixează în K 100 și K 4 spese de emisiune.
3. Fiecărui acționar vechiu i-se mai rezervă dreptul să mai subscrie și din acțiunile neoptate, respective rămase libere, atâtea acții nouă câte dorește, însă cu prețul de K 110 și K 4 spese de emisiune de fiecare acție.
4. Subscrierea acțiilor din punctul 1 și 2 se va face deodată.
5. Dacă aceste subscrieri vor trece peste limita provăzută în concluzul adunării generale, atunci direcțiunea, după împrejurările date, pe baza autorizării primite, va face reducere proporționată între subscribenții, sau va face pașii de lipsă ca să se extindă urcarea capitalului peste K 200.000.
6. Eventualul rest al acțiunilor neoptate și nesubscrise de acționarii vechi, în modul indicat, se va vinde acționarilor noi până în 30 Maiu 1909, în prețul nominal de K 110 și K 4 spese de emisiune de fiecare acție.
7. Dacă, acționarii noi ar subscrie acții peste marginile prevăzute de concluzul adunării generale, atunci direcțiunea, după împrejurare, ori va face o reducere proporționată între subscribenții noi, ori va face pașii necesari pentru extinderea urcării capitalului peste K 200.000.
8. Deodată cu declarațiunea de subscriere acționarii, sub urmările pierderii dreptului de opțiune, sunt datori a se însinua la optarea și subscrierea nouă până la 1 Maiu st. n. 1909 inclusive, și să solvească la cassa institutului K 4 spese de emisiune, și K 20 ca prima rată; iar acționarii noi din prețul de emisiune, ca prima rată K 30 și spesele de emisiune K 4 de fiecare acție.
9. Ratele de plătire vor fi a se solvi după fiecare acție la termenele următoare:

câte K 10 până în	1 Iulie	1909
„ „ 10 „ „	1 Septembrie	„
„ „ 10 „ „	1 Noembrie	„
„ „ 10 „ „	1 Ianuarie	1910
„ „ 10 „ „	1 Martie	„
„ „ 10 „ „	1 Maiu	„
„ „ 10 „ „	1 Iulie	„
„ „ 10 „ „	1 Septembrie	„
„ „ 10 „ „	1 Noembrie	„

Nr. 98 (1—1)

10. Fiecare acționar are drept însă a solvi mai multe, sau toate ratele, înainte de terminii fixați.
11. Acționarii vor primi după capitalul vărsat la termen 5% interese dela ziua solvirei până la 31 Decembrie a anului respectiv.

12. Față de acționarii cari nu vor regulă la terminii fixați solvirea ratelor, se va aplica §. 10 din statute și se vor provoca direct prin poștă la solvire, ce, dacă în 30 zile dela expedarea provocărilor n'ar urmă, dreptul de acționar pentru acele acțiuni se declară pierdut și sumele deja solvite trec în fondul general de rezervă al societății. Acțiunile lor se anulează și sub aceiași numeri să exmit alte acțiuni. Anularea se publică în ziarele desemnate pentru publicările afacerilor institutului.

13. Suma incursă peste valoarea nominală a acțiunilor nouă, K 10, se va conta la fondul general de rezervă, și se va plăti din partea acționarilor deodată cu optarea și subscrierea și deodată cu suma de K 4 spese de emisiune. Spesele de emisiune se vor acoperi din sumele de K 4—4, iar restul ce va trece peste spesele efective de emisiune se va conta tot la fondul general de rezervă.

14. Acțiunile nouă vor participa la toate beneficiile și se vor împărtași de toate drepturile ce posed acționarii vechi după plățirea tuturor ratelor, dar la nici un caz mai înainte de 1 Ianuarie 1911.

Cari doresc să opteze din emisiunea nouă sunt rugați a se adresa la direcțiunea institutului.

Dat în Băsești, la 1 Martie 1909.

Direcțiunea.